

ב"ה

ג ל י ר נ ו ר ת ל ע י ו נ ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע

ערוכים בידי נחמה ליבוביץ שנת השתיים עשרה

יו"ל ע"י מוסד חורב והשכלה למבוגרים ולנוער
הסתדרות נטי מזרחי באמריקהמהדורה מיוחדת בשביל ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לחנוך ולתרבות תורניים בגולה

מטות מסעי (תשי"ג) ל"ה לג - ל"ד

גליון זה הוא המטח של גליונות מטות-מסעי תשי"א, תשי"ב, העוסקים בחלקו הראשון של פרק זה, ברוצח בשגגה ובענשו.

ל"ג: ולא תחניפו את הארץ אשר אתם בה, כי הדם הוא יחניף את הארץ...

ל"ד: ולא תטמא את הארץ...

למוטג של חבופת הארץ והחנפת הארץ,

רמב"ן: במדבר לה' לג' ד"ה ולא תחניפו את הארץ... וענין החניפה הוא הנאמר בקללות (דברים כ"ה לה) "זרע רב תוציא השדה ומעט תאסוף" כרמית תטע ועבדת ויין לא תשתה... זיתים יהיו לך בכל גבולך וטמן לא תסוך... כל עצך ופרי אדמתך יירט הצלצל", כי כל חנופה עטות והפך הנראה והנזמה לעינים. והוא ענש בארץ בע"ז, בשפילות דמיו ובגלוי עריות, כמו שאמר ירמיהו: "הלא חנף תחנף הארץ, הריא" ויטעיהו (כ"ד ה) "והארץ חנפה תחת יושביה כי עברו תורה, חלפו חוק, הפרו ברית עולם".

ועל פי דברי הרמב"ן האלה מטביר הבאור לירמיהו את המושג הזה:

באור: אף אם גזר האל לאחר המבול חוק ולא יעבור (בר' ח'): "עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וקור וחם וקיץ וחרף לא יטבתו", בכל זה חמצא במקור אחר לפי חוק העונש על ע"ז שפילות דמיו וגלוי עריות (דברים י"א): "ועצר את הטמים ולא יהיה מטר"; (ויקרא כו): "ונתתי את שמיכם כברזל ואת ארצכם כנחשת" וכיוצא בזה, כי אם לא ישמרו בני ישראל את חקם באחת משלש דבריה אלה, אז גם הוא לא ישמור חוקו המוטג בטבע ויצוה על העבים מהמטיר עליהם מטר ועל האדמה מלחת את יבולה, וכמאמר חז"ל: אין העולם מתקיים אלא בשביל התורה, שנאמר (ירמיהו לג' כה) "אם לא ברית - יומה ולילה, חקות טמים וארץ לא שמת", וכמו שנאמר למטה (ירמיהו ט' יא-יב) "על מה אבדה הארץ...? ויאמר ה': על עזבם את תורת אשר נתתי לפניהם... ועל הפרת ברית זו מישראל ועל עליפת העברת החוק אשר הם ה' בטמים ובארץ נוטל לדעת - כנראה מכוננת הרמב"ן - טח "חנף". ובזה יובן היטב המקרא ביטעיה כ"ד ה: "והארץ חנפה תחת יושביה, כי עברו תורות, חלפו חוק, הפרו ברית עולם", ועל זה אמר מה: "חנף תחנף הארץ ההיא" - כל העושה זאת יהיה גורם שתחנף הארץ ותעבור על חוקה המוטג בה.

(ועיין בומר: בין עם לארצו ע' 16: מה שהמקרא רוצה לבטא, הוא שתוף הויה של השנים - האדם והאדמה - שתוף המתפתח ונעשה סולידריות מיוחדת. האדמה נוטאת את קללת מעטה האדם, היא ערבה בעדו... האדמה שבמקרא אחראית לאשמתו של האדם... האדם הוא הגורם בעשיתו ובחידולו לגורל האדמה ושוב היא נעשית גורלו...)

הקשר בין אדם ואדמה מקבל בטוי אחר וחזק עוד יותר בטעה סלא מדובר בתבל בכלל, אלא דוק בארץ כנען... עם או בן אדם החוטא "מחטיא" את הארץ (דברים כ"ד ד') כלומר: מביא אותה לידי מצב של התפוררות פנימית. מצב זה מסומן בדיוק גמור במלת "חנף" - חרג מן המסגרת... הארץ יש לה טלוב וסדור טבעי, שהולכים לאבוד באשמת האדם...

... האדם מוטג תחת עול מצוות האל המגלה לו את רצונו, והוא ניתן על ידי מעטה הבריאה של אותו אל בחבור כה אמיץ עם האדמה, עד שהתייחסותו למצוה האלוהית גורמת במישרים לטובת האדמה או לרעתה. ועיין שם כל הפרק "אדם ואדמה" ע' 23-15.)

1. הסבר למי דבריהם את המושג "חנף" כשהוא מוטג על הארץ ואת המושג "החנפת הארץ"!
2. הבאור לפרשנות פרוטת סל'הרמב"ן והבאור מתוך פרשנותו פרקים ב' ו'ג'.
3. כיצד נעזר הבאור בפרוטו ב"סוק כ"ה מפרק ל"ג שבירמיהו?
4. מצא מקומות בתורה שמדובר בהם על קלקול האדמה באשמת האדם.

השובות יש לטלוח לנחמה ליבוביץ, ההסתדרות הציונית העולמית, המח' לחנוך ותרבות תורניים בגולה, ירושלים ת.ד. 92.